

ايران
و
مسئله ايران
مالیف
رُدکُرُن
ترجمه
علی جواہر کلام

چاپ سوم

حق طبع محفوظ است

فهرست مندرجات

از صفحه	تا صفحه	
۳	۱	- مقدمه مترجم
۵	۴	- شرح حال مؤلف
۱۳	۶	- مسافرت بایران
۲۱	۱۳	- از پاریس به قوچان
۲۶	۲۱	- امیرالامراء ایلخانی
۳۰	۲۶	- کلاس نادری
۳۳	۳۰	- کرزن در سیستان
۴۳	۳۳	- در مشهد
۱۱۴	۴۳	- تهران دارالخلافه عظیمی
آ - عمارت سلطنتی تهران - بازارهای تهران -		
جمعیت تهران - اطراف تهران - جنوب تهران.		
ب - خاندان سلطنتی ناصرالدین شاه - حرم‌سرای		
مظفرالدین و لیعهد - سلطان مسعود ظل‌السلطان -		
کامران میرزا - برادران پادشاه .		
پ - شورای دولتی		
ت - وزیران ایران		

فهرست مندرجات

تا صفحه	از صفحه	
		ث - طرز حکومت ایران - تقسیمات ایران - طرز تعیین حاکم‌ها - مداخل - مستخدمین دولتی القب و حقوق مأمورین ایران - امور قضائی.
		ج - بنگاه‌های اروپائی در ایران - پست - تلگراف مطبوعات - ضرایخانه سلطنتی - بانک - راه‌ها - فرهنگ و آموزش و پژوهش.
۱۲۷	۱۱۴	۱۰ - بسمت جنوب آ - کویر لوت - یزد - کرمان - کاشان - قم
۱۳۸	۱۲۷	ب - اصفهان نقاره خانه - مسجد شیخ لطف‌الله - مسجد شاه - عالی قاپو - چهل ستون - چهار باخ - مسجد جمعه بازار اصفهان - اطراف اصفهان - جلفا.
۱۵۱	۱۳۸	پ - دارالعلم شیراز ملاقات باوالی فارس - بازار شیراز - مسجد جمعه مسجد نو - مسجد وکیل - باخ های شیراز - مزار سعدی و حافظ - اطراف شیراز - قره باخ مرودشت - ایلات فارس
۱۶۴	۱۵۱	۱۱ - بنادر جنوب و خلیج فارس بندر عباس - بندر بوشهر - بندر لنگه - خلیج فارس جزیره هنگام - بندر هرمز - بندر مینو
۱۷۵	۱۶۴	۱۲ - تنگه هرمز - بلوچستان ایران بندر گوادر - بحرین
۱۸۷	۱۷۶	۱۳ - خوزستان

فهرست مندرجات

از صفحه	تا صفحه	
		او ضاع عمومی خوزستان - اهواز - بندر ناصری - شوشتار
۱۹۰	۱۸۷	۱۴ - کردستان - کرمانشاه
۱۹۷	۱۹۰	۱۵ - آذربایجان
		تبریز - اردبیل - ارومیه - مراغه
۲۰۵	۱۹۷	۱۶ - هزارندran - استرآباد
		شهرهای هزارندran :
		اشرف - فرح آباد - ساری - بارفروش - مشهدسر
۲۰۷	۲۰۵	۱۷ - گیلان
		انزلی - رشت
۲۱۳	۲۰۷	۱۸ - لرستان
		خرم آباد فیلی - پشت کوه - دز فول - خاک بختیاری
۲۲۲	۲۱۴	۱۹ - همسایه های ایران
		روس - انگلیس
۲۲۵	۲۲۲	۲۰ - آیا ایران اصلاح می شود
۲۳۱	۲۲۵	۲۱ - نیروی دریائی ایران
۲۴۶	۲۳۲	۲۲ - ارتش ایران
		آموزگاران انگلیسی - آموزگاران فرانسوی
		چگونگی ارتش ایران - شماره ارتش ایران
		بنگاههای نظامی ایران - رژه ارتش
۲۵۲	۲۴۶	۲۳ - راه آهن ایران
۲۵۹	۲۵۲	۲۴ - دارائی ایران
		مالیات مستقیم ارضی - املاک خالصه - گمرک - مصادره - پیشکش
		عید نوروز و عید مولود - پیشکش های فوق العاده

فهرست مندرجات

تاصفحه	از صفحه	
۲۷۸	۲۵۹	۲۵- منابع ثروت ایران جمعیت - زمین‌های زراعتی - اراضی ارسبابی گندم و جو - برنج - شکر - پنبه - ابریشم توتون و تنباقو - تریاک - گیاه‌های صنعتی طبی - چوبهای ساختمانی - گلها و میوه‌ها تاك - دام‌ها - ماهی - پوست و پشم - کانها
۲۷۸		۲۶- صنایع ایران قالی - شال‌کرمان
۲۹۴	۲۷۹	۲۷- راه بوشهر کازرون - کماریچ - کنارتخته - دالیکی - برازجان - خوشاب - قمشه (شهرضا) ایزدخواست - آباده - دشت مرغاب .

فهرست تصاویر

مربوط بمطالب صفحه

۵	۱- لردکرزن مؤلف کتاب
۲۱	۲- ایلخان قوچان
۴۸	۳- دروازه دولت (تهران)
۵۵	۴- شمسالعماره (تهران)
۶۸	۵- مظفرالدین میرزا و لیعهد
۷۰	۶- ناصرالدین شاه
۸۶	۷- پارک مسعودیه ظلالسلطان (تهران)
۱۰۱	۸- کاروانسرا و کجاوه
۱۱۳	۹- شاگردان مدرسه نظام (تهران)
۱۲۹	۱۰- میدان شاه اصفهان
۱۳۴	۱۱- برج کبوتر اصفهان
۱۳۶	۱۲- کلیسای ارامنه جلفا
۱۳۹	۱۳- سوار نظام ظلالسلطان در تکه الله‌اکبر شیراز
۱۷۸	۱۴- شیخ مزعل برادر خزر عل
۱۹۲	۱۵- مسجد کبود تبریز
۲۰۷	۱۶- خوانین بختیاری
۲۰۹	۱۷- حسینقلی خان والی پشتکوه و پسرش
۲۱۱	۱۸- خوانین بختیاری
۲۱۳	۱۹- رضاقلی خان و خوانین لرستان
۲۹۱	۲۰- شهر ایزدخواست

لرد کرزن مؤلف کتاب

مقدمه مترجم - چاپ سوم

بنام خدا

از زمان هروdot (پدر تاریخ) تا امروز دانشمندان و محققان بیگانه صدھا کتاب و رساله بزبانهای گوناگون درباره ایران نوشته‌اند و البته ملتی که هفت هزار سال تاریخ هنری دارد و سه هزار سال در مهم ترین نقطه جهان پر چمدار فرهنگ و تمدن بوده شایسته چنین مقامی است که فرهنگ پژوهان و محققان صدھا کتاب و رساله درباره سرزمین ایران و ملت ایران و نوابغ ایران بنگارند و راجع باين قسمت بر جسته دنيا به تحقیق و مطالعه پردازنند .

کتابها و رساله‌هائی که بیگانگان راجع بایران نوشته‌اند گرچه همه درباره ایران است ولی موضوع آن تنوع دارد یکی جغرافیای ایران را نگاشته دیگری تاریخ سومی سیاست چهارمی فرهنگ و هنر و همینطور هر مؤلفی مطابق ذوق خود موضوعی را برگزیده و کمتر مؤلفی توانسته است که همه چیز را در طی يك تأليف گردآورد .

از میان این مؤلفان نادر که تأليف جامع و کاملی درباره ایران نوشته‌اند یکی هم لرد کرزن است که در اواخر قرن ۱۹ میلادی بعنوان خبرنگار تایمز بایران آمدۀ ششمۀ سراسر ایران را گردش کرده و پس از مراجعت دو سال تمام به بحث و تحقیق پرداخته و کتابی بنام ایران و مسئله ایران در دو مجلد و قریب ۱۳۰۰ صفحه بزبان انگلیسی تأليف کرده است . خوشبختانه خود کرزن هم محقق هم دانشمند هم وارد بمسائل خاورمیانه بوده و هم بانواع وسائل تحقیق دسترسی داشته است از آنرو کتابش پس از یک قرن هنوز هم تازگی دارد و قابل استفاده است . ندهم مطالب این کتاب از تحقیقات علمی و تاریخی درباره ایران - شهرهای ایران - مردم ایران -

محصولات ایران - گذشته و حال ایران (البته عصر کرزن) تنظیم شده و هر کس میداند که تحقیقات دقیق علمی هیچگاه کهنه نمیشود .

مندرجات کتاب کرزن از نظر کلی بسه قسمت زیر تقسیم میگردد :

۱- جغرافیا و تاریخ و مشخصات شهرهای ایران که در حال حاضر هیچ یک از مؤلفان خودی و بیگانه نتوانسته اند با این اسلوب و با این طرز جامع مطالب مورد نظر را جمع آوری کنند و اگر هم مؤلفی چنین عملی انجام داده شاید منتشر نشده و اگر هم منتشر شده نگارنده از آن اطلاع ندارد .

۲- اوضاع سیاسی ایران و روابط بازارگانی - سیاسی و اجتماعی ایران با همسایگان بویژه روس و انگلیس در ظرف قرن نوزده میلادی که بطور مبسوط شرح داده شده است .

۳- شرح حال زمامداران و رجال آن روز ایران - طرز رفتار آنان با مردم ایران وضع حکومت آن روزه هم قسمت مهمی از این کتاب را تشکیل میدهد .

مطالعه این بخش اخیر مخصوصاً برای جوانان و حتی سالخوردگان عصر حاضر هم ضروری و هم سودمند است چون با مطالعه این قسمت متوجه خواهند شد که اعلیحضرت رضاشاھ کبیر و شاهنشاه آریامهر در ظرف چهل و چند سال چگونه از صفر بلکه از زیر صفر شروع به فعالیت فرموده اند و بر روی آن مبانی پوشیده انباشته از جهل و فقر و بیماری ایران امر و زی را بوجود آورده اند که بگواهی دوست و دشمن بصورت یک کشور مترقی نمونه در آمده است .

باری نسخه انگلیسی کتاب ایران و مسئله ایران اکنون بسیار کمیاب و گران است و هر کس با آن دسترس ندارد از آن گذشته کتاب بزبان انگلیسی و تا حدی با اسلوب ادبی تأثیر شده و هر فارسی زبانی که انگلیسی کامل نداند نمیتوانند از آن بهره مند شود لذا من برای تعمیم فایده در سال ۱۳۲۱ کتاب نامبرده را بطور تلخیص ترجمه کردم و آن ترجمه در سال ۱۳۲۲ در مجله راه آهن منتشر شد و چون مطالب آن با حسن استقبال عموم مواجه گردید لذا جناب ابراهیم رمضانی مدیر لایق و دانش پرور مؤسسه مطبوعاتی ابن سینا که در سراسر ایران و سایر ممالک فارسی زبان حسن شهرت دارند بچاپ مجدد آن مبادرت کردند و آنرا بصورت کتاب در آوردن سپس در مدت کوتاهی بچاپ دوم آن اقدام شدولی با کمال تأسف قسمتی از چاپ دوم دچار آتش -

سوزی شد و اینک بخواست خداوند چاپ سوم آن انتشار می‌باید.
در پایان خوانندگان گرام را لزوماً یادآور می‌شود:

۱- گرچه این ترجمه رسماً بطور تلخیص معرفی شده ولی سعی کرده‌ام که هیچ یک از مسائل اصولی و موضوعاتی مهم را ترجمه نکرده رد نشوم و در تجدید چاپ هریک از مجلدات مخصوصاً در این چاپ سوم مطالب بسیاری بر ترجمه‌های سابق افزوده‌ام و در عین حال تا آنجا که امکان داشته امانت در ترجمه را رعایت کرده‌ام و زحمات و مساعی مؤلف را بقدر مقدور مورد توجه قرار داده‌ام که حقی از وی ضایع نشود.

۲- چنان‌که خود مؤلف نیز یادآور شده کتاب نامبرده مانند دستکار هر بشری خالی از عیب و نقص نیست و بالمالازمه ترجمه آن نیز چنان است از آنروقبلاً از وقوع این قبیل اشتباها معدتر می‌طلبم.

۳- کرزن بطوری که مشهور است از سیاستمداران محافظه‌کار عصر رویکتوریا بوده وبالطبع چنان سیاستمداری ناچار در مسائل سیاسی نظرهای خاصی ابراز میدارد اما از حسن اتفاق کرزن موقع تأليف این کتاب در زمرة ارباب مطبوعات بوده و بعنوان خبرنگار تایمز بایران آمده و علی‌الظاهر آنقدرها در غرقاب سیاست‌غوطه‌ور نشده معدّل آنچه را که درباره سیاست نگاشته باید با تأمل و دقت زیادتری مورد توجه واقع شود.

مؤسسه مطبوعاتی ابن‌سینا در نظر دارد که بوسیله این جانب ترجمه متن کامل کتاب را با تحسیه و تعلیق لازم در دسترس خوانندگان و علاقه‌مندان قرار دهد و امید است که بیاری خداوند آن منظورهم عملی گردد.

تهران خرداد ۱۳۴۳ - علی جواهر کلام